

Privilegium. Ja, ganske vist, *Factum existe-* rede, at 50 Gaarde da havde en eksklusiv Ret: naar altsaa en ny Bagergaard skulde have Bagerret, saa maatte dertil en speciel Resolution; — dette beviser ikke andet end, at der da eksisterede en almindelig Regel, hvad Ingen nægter, men det beviser aldeles Intet om denne Regels indre Bessaffenhed, og specielt Intet om, hvorvidt de eksisterende Bagere kunne fordrø Erstatning. — Det hedder i Rescriptet 1806, at Cancelliet, naar en Bagergaard ikke i eet Aar var brugt, maatte give denne Ret til en anden Bagergaard i den manglendes Sted. Dette Sidste maa man vel lægge Mærke til; thi dermed fulgte jo altsaa ikke alene Ret til at give et nyt Bagerprivilegium, men dette saaledes, at Retten saldt bört for den ikke benyttede Gaard; og dertil maatte Cancelliet naturligtvis have en speciel Bemyndigelse. — Den ærede Taler har sagt, at Rescript af 7de April 1841 ikke indeholdt nogen endelig Afgjørelse af denne Sag. Nei, det er ganske vist, thi det gaaer slet ikke ud paa at afgjøre nærværende Spørgsmaal, men det er forudsat dert som noget Givet, at den omtvistede Rettighed for Bagergaarde slet ikke eksisterer. Det var, sagde den ærede Taler, ikke nogen Lov; nei ganske vist, det var et Rescript; men det gik jo heller ikke ud paa at bestemme noget om nærværende Sag, men blot paa at hæve Brødarten; og den kunde meget godt hæves ved et Rescript. Det var altsaa ikke Noget, som behøvede at forelægges Ständerne; og det er, som sagt, kun af Præmisserne, man skal slutte til hvad der har været Regjeringens Anskuelse. At Rescriptet ikke var officielt publiceret, det kan ikke være noget Argument; thi det var dog en Bestemmelse, som blev bekendt for Alle og Enhver, og som specielt maatte være bekendt for alle Bagere og for Enhver, som vilde købe Bagergaarde, da den angik et saa vigtigt Punkt, som den daværende Brødarts Ophævelse.

Men det er mærkeligt nok, at man i denne Sag ikke har henholdt sig til den vigtigste og sidste Lov, nemlig Grundloven. Man har i det Hele taget en besynderlig Utilboielighed til at erkjende, at Grundloven kan have bragt noget Nyt ind i Verden; ved denne Leilighed

troer jeg, som sagt, ikke at den har gjort det; men, skulde man ikke bifalde dette, skulde man ikke bifalde den Mening, som jeg her har søgt at forsvare, da mener jeg, at der i alle Tilfælde er fyldestgjørende Beviis for den i Grundlovens § 88, hvor det hedder: „Alle Indskrænkninger i den frie og lige Adgang til Erhverv, som ikke ere begrundede i det almene Vel, skulle hæves ved Lov.“ At denne Ret ikke er begrundet i det almene Vel, derom ere vel næsten Alle enige; det hedder udtrykkeligt, at alle Indskrænkninger skulle hæves; og der tales ikke om Erstatning, medens der i den foregaaende § udtrykkeligt tales om en sliq Erstatning. Gik Sagen ud paa at fratage Bagerne deres Gaarde og tvinge dem til at afstaae deres Eiendomme, ja, da skulde vi naturligtvis give dem fuld Erstatning, men, naar den blot gaaer ud paa at „hæve en Indskrænkning i den frie og lige Adgang til Erhverv,“ da kommer det saa afgjort ind under § 88, som det er muligt, at et specielt Tilfælde kan komme under en almindelig Regel (Hør.). Man har sagt, at det var et Moment i denne Sag, at Retten var knyttet til et Sted eller en Gaard og ikke til en Person; det er gjendrevet ved Grundloven, thi deri staaer: „alle Indskrænkninger;“ men jeg maa dog bemærke, at man paa forskjellige Maader har kunnet erhverve Adgang til „Indskrænkninger i den frie og lige Adgang til Erhverv“; man har paa forskjellig Maade kunnet komme til at drive en Næring: i nogle Laug har man kunnet komme ind ved at tilkøbe sig en Gaard, f. Ex. i Bagerlauget, hvorimod Bagerne vare frie for at staae i Lære som Svende og Dreng; blot ved at købe Gaarden og gjøre Mesterstykke bleve de Bagere; — andre Haandværkere derimod maatte almindelig først give 5 til 7 Aar af deres Liv som Dreng og siden igjen flere Aar som Svende, førend de kunde blive Mestere. Hvis vi da nu, og dertil troer jeg, at Alle maae indromme, at vi ere berettigede, naar vi da nu have de Laugene, — jeg siger ingenlunde, at de skulle hæves, men jeg siger, hvis vi have dem, — da vilde vel Ingen fordrø, at vi skulde give Erstatning til de flere tusende Laugsmestere, som paa denne Maade have givet Aar af deres Liv, som have givet baade deres Arbeidskraft,